

УДК 792.077 (477.86) "1991/2013"
DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/38-1-5>

Тарас ВАСИЛЮК,
orcid.org/0000-0002-3478-4400
асистент кафедри сценічного мистецтва і хореографії
Навчально-наукового інституту мистецтв
Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника
(Івано-Франківськ, Україна) taras.vasyliuk@pnu.edu.ua

АМАТОРСЬКИЙ ТЕАТРАЛЬНИЙ РУХ ПРИКАРПАТТЯ НАПРИКІНЦІ ХХ – НА ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ

У статті проаналізовано стан аматорського театрального руху на Прикарпатті¹ періоду незалежності України й визначено його основні функції: виховну, інформаційно-просвітницьку, творчу, комунікативну, рекреаційну, компенсаторну. Розглянуто різновиди аматорських театральних колективів, зокрема драматичних і гуртків художнього слова, поетичних і гумористичних театрів, художньо-просвітницьких колективів тощо. Окрему увагу звернено на роботу з молодим поколінням акторів. Проаналізовано динаміку змін у кількості аматорських колективів та їх учасників. Упродовж існування новітньої української держави поступово падає кількість людей, залучених до аматорських театральних колективів. Разом із тим зростає професіоналізм і різноманітність колективів. Розглянуто статус «народного (зразкового) аматорського театрального колективу» й критерії присудження цих звань. Вивчено характер фестивальної діяльності аматорських театральних колективів, географія їх виступів. Узагальнено репертуарну політику аматорських колективів і чинники, що її формують: ознайомленість колективу з матеріалом, резонанс літературного матеріалу з дійсністю, адекватність творчих завдань, поставлених у творі професійному рівню аматорів. Визначено основні категорії драматургії, серед яких українська класична драма, водевілі, твори, пов'язані з релігійною тематикою, п'єси на історико-патріотичну тему. Зауважено, що класичні драматичні твори й поезія позитивно впливають на становлення особистості виконавця та сприяють формуванню особистості з розвиненим естетичним смаком. Досліджено роль професійних семінарів і шкіл передового досвіду у фаховому зростанні керівників аматорських колективів. У підсумках зазначено, що, попри суттєві зміни в репертуарі й ідеології, аматорський театр потребує фундаментального переосмислення функцій та основ роботи.

Ключові слова: аматорський театр, Прикарпаття, театр, аматорська культура.

Taras VASYLIUK,
orcid.org/0000-0002-3478-4400
Assistant at the Department of Performing Arts and Choreography
Institute of Arts
of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University
(Ivano-Frankivsk, Ukraine) taras.vasyliuk@pnu.edu.ua

PRECARPATHIAN AMATEUR THEATER MOVEMENT IN THE END OF THE XX – EARLY XXI CENTURY

The article analyzes the state of the amateur theatrical movement in Prykarpattia during the period of Ukraine independence and defines its main functions: educational, informational, creative, communicative, recreational, compensatory. Varieties of amateur theatrical groups are considered, in particular dramatic and artistic workshops, poetic and humorous theaters, artistic and educational groups, etc. Particular attention is paid to working with the younger generation of actors. The dynamics of changes in the number of amateur groups and their members is analyzed. During the existence of the newest Ukrainian state, the number of people involved in amateur theater groups is gradually declining. At the same time, the professionalism and diversity of teams is growing. The status of "folk (exemplary) amateur theater group" and the criteria for awarding these titles are considered. The character of festival activity of amateur theatrical collectives, geography of their performances is studied. The repertoire policy of amateur groups and the factors that form it are generalized: acquaintance of the troupe with the material, resonance of literary material with reality, adequacy of creative tasks set in the work to the professional level of amateurs. The main categories of drama are identified, including Ukrainian classical drama, vaudeville, works related to religious themes, plays on historical and patriotic themes. It is noted that classical dramatic works and poetry have a positive effect on the formation of the performer's personality and contribute to the formation of a personality with a developed aesthetic taste. The role of professional seminars and schools of excellence in the professional growth of amateur team leaders is studied. The results indicate that despite significant changes in repertoire and ideology, amateur theater needs a fundamental rethinking of its functions and fundamentals.

Key words: amateur theater, Prykarpattia, theater, amateur culture.

¹ Прикарпаття – історико-етнографічний район України, до якого належить Івано-Франківська область.

Постановка проблеми. Театральна творчість завжди була й залишається незмінною складовою частиною художньої культури українського народу. У часи бездержавності театр був тією інституцією, що підтримувала серед українців відчуття національної єдності й зберігала в сценічних творах українську культуру. Театральні традиції на Прикарпатті сягають глибокого коріння, адже саме в Коломиї Івано-Франківської області в 1848 році бере початок історія українського театру в Галичині. Після появи перших професійних українських театрів аматорська творчість не втратила своєї ролі у справі розвитку культури. Аматорський театральний рух взяв на себе функції консолідації суспільства, збереження традицій і націєтворення. Для багатьох знаних діячів театального мистецтва участь в аматорських театральних колективах стали першим кроком на шляху до професійної кар'єри.

Аналіз досліджень. У порівнянні з професійною театальною діяльністю науковим дослідженням аматорського театру, зазвичай, виділяється другорядна роль. Світло на тему проливає дисертація С. Соболевської, присвячена культуротворчій функції українського аматорського театру (Соболевська, 2021). С. Рещикова досліджує функції аматорського театру й пропонує шляхи переосмислення аматорської творчості (Рещикова, 1991). Присвячують свої розробки темі аматорської творчості І. Ян (Ян, 2016: 124), Ю. Куликов (Куликов, 1982: 55) та Ю. Рубіна (Рубіна, 1974: 150). Впливу аматорської творчості на розвиток особистості присвячено розвідки М. Татаренка (Татаренко, 2006: 10), Л. Нечипоренко (Нечипоренко, 2019: 177), О. Попович (Попович, 2014), Л. Пасічник (Пасічник, 2017: 63). Дослідження передбачає аналіз законодавчої бази, що регламентує діяльність аматорського театру. Зокрема, до переліку нормативно-правових документів належать Закони України: «Про театр і театральну справу» (2005 рік), «Про культуру» (2011 рік), а також Положення «Про народний (зразковий) аматорський колектив (студію) закладів культури системи Міністерства культури України» (1999 рік). У роботі також використано архівні матеріали Обласного науково-методичного центру народної творчості (далі – ОНМЦНТ) та Управління культури, національностей та релігій Івано-Франківської Обласної державної адміністрації (далі – ОДА).

Мета статті полягає у викладенні діяльності аматорського театального руху на Прикарпатті в різноманітні його форм.

Виклад основного матеріалу. На початках державної незалежності України культура пере-

бувала в стані невизначеності перспектив розвитку. Аматорський театральний рух, що впродовж 50 років мав на меті ідеологічне виховання громадян по обидва боки театальної завіси, потребував перегляду фундаментальних завдань і функцій.

Після розпаду Радянського Союзу на Прикарпатті функціонувала широко розгалужена аматорська театральна мережа, що налічувала понад 600 колективів і понад 10 000 учасників. Через складні суспільно-економічні обставини перші два десятиліття незалежності характеризуються негативною динамікою як кількості колективів, так і учасників аматорського театального руху. Зокрема, у 2010 році на Прикарпатті діяло лише 425 колективів, в яких брали участь 6 500 осіб (ДАІФО. Ф. Р – 1753. Оп. 1. Спр. 47–72).

Попри загальне зменшення кількості учасників аматорського театального руху, можемо говорити про зростання професійного рівня багатьох колективів, покращення методичної підготовки. Про це свідчить кількість колективів, яким було надано звання «народний (зразковий) аматорський театр». У 1992 році в краї налічувалося 15 таких суб'єктів, однак у подальші роки їх кількість поступово зростає та у 2003 році їх кількість вже сягає 50 (44 народних аматорських і 6 зразкових аматорських театрів). Про високий рівень організації роботи колективів свідчать критерії, яким вони мають відповідати для отримання звання. Згідно з положенням Міністерства культури України важливими аргументами для присвоєння звання «народний (аматорський) колектив» є наявність підготовчої групи, театр повинен продемонструвати атестаційній комісії високий рівень виконавської майстерності й відповідний рівень репертуару. Естетичне виховання та методична підготовка повинні бути підкріплені відповідними навчальними планами й програмами. Ключовим елементом є безперервна діяльність колективу впродовж 3 років та активна сценічна діяльність – участь у фестивалях та оглядах-конкурсах, гастролі тощо. Керівники народного (зразкового) аматорського театру отримують фінансування з бюджетних асигнувань, спецкоштами можуть покриватися й інші потреби колективу («Про народний (зразковий) аматорський колектив», 1999: 32).

Також для методологічної роботи з керівниками колективів, координації аматорської художньої творчості й проведення оглядів-конкурсів і фестивалів колективи тісно співпрацюють з Навчально-методичним центром культури й туризму Прикарпаття (далі – НМЦКіТП).

В аматорському театальному русі найпоширенішою формою є драматичні колективи.

Організація їх роботи спрямована на створення нових вистав, які регулярно демонструються глядацькій аудиторії. Часто театралізовані постановки відбуваються з нагоди важливих подій чи свят.

Популярною формою творчості серед аматорів є художнє слово. Через свою специфіку формат поетичного читання творів є більш універсальним, організація творчої роботи не потребує додаткових матеріальних витрат, набагато простіше організувати репетиційний процес та індивідуальну роботу. Саме тому розвиток художнього слова не зазнав суттєвого впливу суспільних та економічних трансформацій. Через універсальність цього виду творчості читці художнього слова, зазвичай, активніше проявляють себе в культурному житті своїх сіл і міст. Без представників такого формату не обходиться жодне свято. Демонструючи високий рівень організації та професійної підготовки, літературно-поетичні композиції гуртків художнього слова подекуди сягають рівня самодостатніх сценічних вистав, гідних уваги численних глядачів.

Ще однією театральною формою, в якій аматори реалізують свої творчі поривання, є художньо-просвітницькі колективи – ідейне продовження радянської традиції створення агітбригад. Театрознавець В. Калашников визначає головні форми виступів художньо-просвітницьких колективів: концертно-естрадні програми й агітвистави. У виступах використовувалися різноманітні публіцистичні, спортивно-ігрові й фольклорні форми. До програми виступів активно залучалися танцювальні й музичні номери (Калашников, 2001). Своєю діяльністю художньо-просвітницькі колективи роблять акцент на виховній та інформативній функції мистецтва. У репертуарі багатьох колективів переважають художньо-публіцистичні програми, присвячені національно-патріотичній тематиці (Хрещення Русі, Голодомор, Українська повстанська армія), річницям історичних постатей (Т. Шевченко, Леся Українка, І. Мазепа, С. Бандера), святкуванню релігійних чи державних свят. Окремі виховні програми присвячені шкоді алкоголізму, проблемам екології та іншим суспільно важливим проблемам. Утім, перспективи розвитку жанру не до кінця зрозумілі. З відходом тоталітарного минулого театр прагне позбутися рис агітпропу, а важливі повідомлення реалізовувати з допомогою художніх образів, а не публіцистичного повідомлення.

Важливою складовою частиною системи аматорського театального руху є робота з дітьми й молоддю. Для молодого покоління досвід участі в аматорській самодіяльності є позитивним надбанням. Педагог О. Попович акцентує на навчаль-

ній та освітній функції аматорської творчості. «Художня творчість є природною потребою людини, задовольняє прагнення до саморозвитку, самореалізації та самопізнання» (Попович, 2014).

Окрім природної тяги молодшого покоління до творчості, застосовуються й інші інструменти стимулу аматорських колективів до роботи з дітьми. Так, обов'язковою умовою отримання статусу «народний аматорський театр» є наявність у складі театру підготовчої групи («Про народний (зразковий) аматорський колектив», 1999: 32). Водночас робота в підготовчих групах, почасти, не обмежувалася тільки студійною роботою. Серед вистав, створених дітьми, з'являлися сценічні твори, постановка проблем в яких і рівень виконання не поступалися колективам із дорослими учасниками. Якість вистав дозволяла демонструвати їх широкому загалу. До прикладу, в 1999 році в рамках Всеукраїнського огляду народної творчості з 22 по 25 жовтня проведено обласне театральне благодійне дитяче свято для дітей-сиріт «Юна Мельпомена». Дітки мали змогу переглянути вистави 11 кращих зразкових аматорських драматичних колективів по школах-інтернатах області (ДАІФО. Ф. Р – 1753. Оп. 1. Спр. 1–19).

Основним майданчиком демонстрації аматорами творчих досягнень були щорічні огляди-конкурси читців і численні фестивалі аматорських колективів. В Івано-Франківській області за підтримки обласного управління культури й ОНМЦНТ відбувалися як регулярні, так і разові театральні фестивалі аматорського мистецтва.

У рамках Міжнародного гуцульського фестивалю, що відбувається в регіоні з 1991 року, театральні колективи регулярно демонструють свої роботи. У різні роки лауреатами ставали колективи Косівського районного народного дому (1993, 1998 роки), Народний аматорський Гуцульський театр с. Красноїлля Верховинського району (1996, 1998, 2003 роки), драматичний колектив будинку культури с. Кути Косівського району (1996, 2006 роки), зразковий аматорський драматичний колектив будинку культури с. Перерісль Надвірнянського району (1999 рік), драматичний колектив будинку культури с. Цуцилів Надвірнянського району (1999 рік), Народний аматорський драматичний колектив «Горно» Будинку культури с. Угорники Коломийського району (2006, 2007, 2009, 2011 роки), народний аматорський драматичний театр Будинку культури с. Черганівка Косівського району (2011 рік), народний аматорський драматичний колектив «Доряни» клубної установи мікрорайону Дора Яремчанського міськвиконкому (2011 рік). Форуми, присвячені

окремим етнографічним групам Прикарпаття, відвідували народний аматорський драматичний колектив будинку культури селища Вигода Долинського району (Міжнародний Бойківський фестиваль. м. Долина, 2003 рік).

Потужним осередком аматорського театального життя області є м. Калуш, де ще в 1993 році був започаткований фестиваль «Театральна весна». По-справжньому широкого розвою цей фестиваль набув із 2011 року, розширивши географію та стильову різноманітність учасників. На кону свої роботи представили не тільки аматорські, а й професійні колективи: Івано-Франківський академічний обласний театр ляльок імені Марійки Підгірянки, Коломийський академічний обласний український драматичний театр імені І. Озаркевича, Івано-Франківський обласний театр фольклору, народних свят і видовищ, Молодіжний театр Інституту мистецтв Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника. У 2013 році запрошеним гостем був Львівський академічний духовний театр «Воскресіння», режисер Ярослав Федоришин, який презентував свою вуличну виставу «Глорія».

Численні фестивалі аматорського мистецтва були присвячені видатним діячам української культури: 180-річчя Т. Шевченка (1993 рік), 150-річчя І. Карпенка-Карого (1995 рік), 125-річчя (2002 рік) та 130-річчя (2007 рік) Г. Хоткевича, 100-річчя Р. Шухевича (2007 рік). М. Коцюбинському й І. Франку було присвячено фестиваль «Сонячна хата» (2006 рік).

З метою активнішого залучення дітей до театальної орбіти відбувалися фестивалі «Театр – дітям» (1992, 1995, 1998 роки), «Юна Мельпомена» (1999 рік), «Мельпомена» (2000, 2002, 2004 роки). Яскравою ниткою проходила соціальна складова частина цих фестивалів – велика увага надавалася участі дітей-інвалідів і дітей-сиріт.

Кращі колективи області регулярно виступали культурними посланцями Прикарпаття на всеукраїнських форумах і неодноразово здобували призові місця та високу оцінку журі. Прикладом слугує Народний театр селища Вигода, роботи якого неодноразово здобували призові місця на всеукраїнських фестивалях. Зокрема, в 1992 році вистава театру «Камінний хрест» за В. Стефаником здобула гран-прі Всеукраїнського фестивалю вистав аматорських театрів за творами українських класиків (м. Київ), а через рік театр отримав першу премію на Республіканському фестивалі народних самодіяльних театрів. На святі «Театральна весна – 2002» (м. Прилуки Чернігівської обл.) колектив здобув II місце за постановку вистави

Т. Г. Шевченка «Марія». З 2003 року вигідчани стають частими гостями на Всеукраїнському фестивалі театального мистецтва «Від Гіпаніса до Борисфена» (м. Очаків Миколаївської обл.). Фестиваль на півдні України театр відвідував також у 2006, 2007, 2010 роках.

Також учасниками й лауреатами фестивалю в Очакові в різні роки були Народний аматорський драматичний колектив «Горно» Будинку культури с. Угорники Коломийського району (2006–2009 роки), народний аматорський театр «Легенда» палацу культури «Юність» м. Калуш (2008–2011 роки), народний аматорський драматичний театр «Гердан» Будинку культури с. Прутівка Снятинського району (2011–2013 роки).

У різні роки мистецтво області репрезентували Коломийський театр районного народного дому (Республіканський фестиваль народних самодіяльних театрів, м. Київ, 1993 рік), Народний аматорський Гуцульський театр імені Г. Хоткевича будинку культури с. Краснолілля Верховинського району (Міжнародний фестиваль «Березіль – 2000», м. Київ; 125-річчя Г. Хоткевича на сцені музично-драматичного театру «Березіль», м. Харків, 2002 рік; Міжнародний фестиваль «Галіція», м. Перемишль, Республіка Польща, 2005 рік), Народний аматорський колектив будинку культури с. Підвисоке Снятинського району (Міжнародний фестиваль аматорських театрів «Рамка дружби», м. Євпаторія, АР Крим – 2001 рік), Народний аматорський театр Рогатинського районного Народного дому («Театральне Опілля», м. Перемишляни, Львівська область, 2004, 2010 роки), Народний аматорський драматичний театр Долинського районного Будинку культури (фестиваль театального мистецтва «Казка у гаю», м. Львів, 2011 рік; Міжнародний театральний фестиваль «Молоко», м. Одеса, 2011 рік), Зразковий драматичний колектив с. Пуків Рогатинського району («Театральне Опілля», м. Перемишляни, Львівська область, 2004, 2009, 2012 роки; II Міжнародний благодійний фестиваль дитячої, юнацької та молодіжної творчості «Казковий карнавал», м. Львів, 2009 рік; VI Всеукраїнський фестиваль «Казка у гаю», м. Львів, 2009 рік).

Активну фестивальну діяльність проводив Народний аматорський молодіжний експериментальний театр «Любарт» Калуського районного Будинку культури. У 2009 році на запрошення благодійного фонду «Dei Gratia» у м. Гдиня, Республіка Польща, театр «Любарт» побував у с. Ліхень для молодіжного творчого обміну й святкування Івана Купала. У 2010 році стали учасниками міжнародного фестивалю недержавного,

незалежного й аматорського театру «Драбина» (м. Львів). У Калуші театр став ініціатором фестивалів «Деталь» (2010, 2011 роки), «Діалог» (2010 рік), етнофестивалю «Колесо» (2011 рік) (ДАІФО. Ф. Р – 1753. Оп. 1. Спр. 47–72).

Для читців поетичного слова головною сценою є щорічний обласний огляд-конкурс, що охоплював понад 1 000 читців і близько 50 фіналістів. Переможці обласного конкурсу щорічно отримували право представляти Прикарпаття на Всеукраїнському конкурсі читців імені Тараса Шевченка в Києві. З 1991 по 2013 роки лауреатами вищеназваного конкурсу стали близько 40 представників Івано-Франківського краю. Як постійна складова частина програми, художнє слово було представлене й на щорічному Міжнародному гуцульському фестивалі.

Особливе місце в палітрі аматорського мистецтва займає гумористичний жанр. З цієї причини в області й на загальнодержавному рівні неодноразово організовуються тематичні фестивалі гумору. З 1992 року регулярно відбувається Прикарпатський фестиваль гумору і сатири «Андрея» (м. Тлумач), з 1993 року – фестиваль гумору і сатири «Смійтесь на здоров'я» (м. Галич), з 1999 року – фестиваль гумору і сатири «Калуські фігли» (села Калуського району), у 2001 році в Снятині відбувся фестиваль «Покутська гуморина – 2001». Утім, на більшості фестивалів кількість учасників сягала в середньому від 15 до 30 представників жанру, що значно менше, ніж в обласних оглядах-конкурсах художнього слова. Це може свідчити про недостатню розвиненість жанру попри широке поле його застосування.

Важливим чинником розвитку аматорського театрального мистецтва є фахова підготовка керівників колективів, що мало б сприяти творчому зростанню акторів аматорів. Багато керівників-режисерів не мають вищої театральної освіти, а матеріальні умови праці не стимулюють керівників до фахового зростання. Саме тому з метою підвищення кваліфікації керівників аматорських театрів в області регулярно відбуваються творчі лабораторії, школи передового досвіду. Такі заходи, як правило, відбуваються на базі професійної театральної установи чи навчального закладу. Наприклад, в Івано-Франківському обласному українському музично-драматичному театрі ім. І. Франка (1991–1993, 1995, 2002 роки), Обласному театрі ляльок імені М. Підгірянки (1992, 1993, 2002 роки), Калуському державному училищі культури (1994 рік), Прикарпатському національному університеті імені В. Стефаника (2004 рік), або ж у НМЦКіТП. Під час твор-

чих лабораторій учасники мають змогу переглянути й обговорити вистави професійних і кращих народних аматорських театрів. Регулярні творчі лабораторії відбуваються в рамках Міжнародного фестивалю національної класики на сцені театру ляльок «Обереги» (2001, 2003, 2005 роки), фестивалю театрів «Прем'єри сезону» (2003–2005 роки). Під час подібних заходів керівники аматорських театрів мали змогу перейняти досвід у провідних режисерів (Д. Нуянзін, А. Канцедайло, О. Пастух, Р. Братковський), акторів (Г. Бабинська, Т. Чікірова, Г. Баранкевич), педагогів (Т. Некигозова, В. Юрців, Н. Грицан). Підвищення кваліфікації та творче спілкування дозволили активізувати мистецький пошук всередині аматорських колективів, сприяло впровадженню нових підходів у роботі, оновленню репертуару.

Найяскравішим маркером, що характеризує діяльність аматорських театральних колективів, є репертуар. На підбір репертуару впливає ряд чинників: ознайомленість колективу з матеріалом, резонанс літературного матеріалу з дійсністю, адекватність творчих завдань, поставлених у творі професійному рівню аматорів. Найбільш поширеною серед аматорських театральних колективів репертуарною категорією є класичні українські драматургічні твори. З року в рік на сценах аматорських колективів повторюються постановки п'єс Г. Квітки-Основ'яненка («Бой-жінка», «Сватання на Гончарівці»), Т. Шевченка («Назар Стодоля», «Мати-наймичка» в інсценівці І. Тогобочного, «Катерина» в інсценівці В. Лемеля, «Відьма» в інсценівці В. Василька, «Марія», «Гайдамаки»), І. Нечуя-Левицького («Кайдашева сім'я»), М. Гоголя («Ніч перед Різдом»), І. Карпенка-Карого («Безталанна», «Хазяїн», «Мартин Боруля», «Сто тисяч»), М. Старицького («Зимовий вечір», «Ой, не ходи, Грицю, та й на вечорниці», «За двома зайцями», «По-модньому», «Циганка Аза», «Маруся Богуславка», «Сорочинський ярмарок»), М. Кропивницького («Жартівниця», «Невольник»), О. Кобилянської («Земля», «Вовчиха», «У неділю рано зілля копала...»), І. Франка («Украдене щастя», «Мойсей»), Лесі Українки («На полі крові», «Лісова пісня»), М. Куліша («Отак загинув Гуска»). Набули популярності в аматорському середовищі водевілі С. Васильченка («На перші гулі»), І. Тендетникова («Хто сміється, тому не минеться»), Л. Яновської («На сіножаті», «Серденьку золотому від серденька щирого»), Д. Дмитренка («Кум-мірошник, або сатана у бочці»). Часте звернення до класичної літературної спадщини містить у собі як позитивну, так і негативну складову частину. З одного боку, на

думку Л. Пасічника, «<...> класична література сприяє формуванню світогляду особистості <...> це джерело духовних цінностей, які виступають орієнтирами особистої та суспільної поведінки, ставлення до світу, людей і до самого себе» (Пасічник, 2017: 63). З іншого боку, – активне використання широковідомих драматургічних творів може свідчити про недостатню зацікавленість керівників-режисерів до нових п'єс. На противагу класиці, в репертуарі аматорських театрів тільки подекуди трапляються твори сучасних (О. Бабій – «Нерон», В. Страліт – «Екстрим», «Антидот») чи іноземних авторів (В. Гюго – «Анджело, тиран Падуанський», М. Метерлінк – «Синій птах», О. Пушкін – «Моцарт і Сальєрі»).

На аматорській сцені належна увага присвячується авторам, твори яких тісно пов'язані з історією та культурою краю. Таким чином, у репертуарі часто трапляються твори Г. Хоткевича («Гуцульський рік», «Верховинці», «Непросте», «Практикований жовнір»), Ю. Федьковича («Як козам роги правлять», «Запечатаний двірник»), В. Стефаника («Камінний хрест») М. Ломацького («У листопадову ніч»), Я. Яроша («Олека Довбуш»).

На хвилі національно-патріотичного підйому й відкриття нових, раніше небажаних творів, на аматорській театральній сцені популярності набула історико-патріотична тематика. Завіса відкривається для творів Я. Верещака («Степан Бандера»), М. Мулика («Трагедія нації»), Б. Лепкого («Мазепа»). Після падіння «Залізної завіси» широкий загал дізнається про твори митців діаспори: В. Куліша («Ліс шумить»), Р. Лапіки («Державна зрада»), Ангіна Вартового («У сумерках віків»), І. Керницького («Мітинг»). Нового звучання набувають твори А. Чайковського («За сестрою»), Л. Забашти («Роксолана»), І. Кочерги («Ярослав Мудрий»). Театральна шевченкіана реалізовується творами С. Черкасенка («До світла до волі»), В. Мацьківа («До залізних стовпів»), В. Сухомлинського («Тарасова юність»), Б. Стельмаха («Тарас»).

Репертуар дитячих колективів складався як із визнаних зразків української класики («Лисичка, Котик і Півник» К. Стеценка, «Коза Дереза» М. Лисенка, «Лис Микита» І. Франка), так і з великої кількості п'єс сучасних авторів і численних інсценізацій казок Ш. Перро, Г.-К. Андерсена, братів Грімм та українських народних казок.

Слід зазначити, що на роботу аматорських театральних колективів впливали фактори, що не сприяють творчості, зокрема обмежені терміни підготовки, пов'язані з необхідністю здачі твору до певної урочистої дати. Через це все більше

колективів відмовляються від лабораторно-пошукової роботи й підбору драматургії. Натомість діяльність драматичних, почасти народних аматорських колективів обмежується підготовкою сценаріїв і концертів із нагоди історичних дат або державних свят. На думку С. Решикової, такий підхід є хибним, адже аматорська творчість має на меті насамперед формування ініціативної, творчої особистості аматора (Решикова, 1991). Натомість виконання плану заходів виявляється пріоритетнішим завданням, ніж творче зростання акторів-аматорів.

Висновки. Ознайомившись із загальним станом аматорського театального руху на Прикарпатті, доходимо висновку, що з настанням незалежності України творчий процес у сфері аматорського театального мистецтва змінився тільки частково. Жодним із суб'єктів аматорського театального руху не було ініційовано дискусії про переосмислення функцій аматорського мистецтва, тому воно й надалі залишилося орієнтованим на глядача, а не на митця-аматора. Таке переосмислення поступово відбувається в процесі зміни поколінь, однак для багатьох колективів навіть через 20 років після повалення радянського режиму пріоритетом залишається ідеологічно-просвітницька робота й культурне обслуговування всіх проектів місцевої влади.

Позитивною тенденцією є професіоналізація аматорського театального руху. Кількість переходить в якість і, попри загальне зниження кількості аматорських колективів, зросла кількість народних і зразкових аматорських театрів із відповідним методичним фундаментом і мінімальним фінансуванням. Про це свідчить і активна фестивальна діяльність багатьох колективів області, що неодноразово визнавалися Лауреатами всеукраїнських форумів.

Завдяки регулярним семінарам і школам передового досвіду зростає фахова підготовка керівників колективів. Для багатьох професійних театральних діячів аматорська сцена стала першим кроком у професію.

Найбільшим поступом є з'ява на сцені творів, що раніше були небажаними або ж заброньованими, – релігійні святкування та твори на історико-патріотичну тему для багатьох колективів стали провідними на порядку денному. Водночас організаційні, естетичні підходи для багатьох колективів залишилися незмінними. Фундаментальний перегляд функцій аматорського мистецтва, реформа його фінансування та організації роботи вбачається першочерговим викликом найближчих років.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Архів звітів НМЦКіТП в управлінні культури національностей та релігій Івано-Франківської ОДА 1991–2015 рр. // ДАІФО (Державний архів Івано-Франківської області). Ф. Р – 1753. Оп. 1. Спр. 47–72.
2. Завадская Т. Ф., Шевелев Н. Н., Рубина Ю. И. Основы педагогического руководства школьной театральной самодеятельностью : учебное пособие. Москва : Просвещение, 1974. 175 с.
3. Калашников В. Ф. Агітбригада. *Енциклопедія сучасної України*. URL: http://esu.com.ua/search_articles.php?id=42538. (дата звернення: 14.05.2021).
4. Куликов Ю. Н. Культурологический аспект теории самодеятельного искусства. *Народное творчество и современность: Вопросы методологии изучения*. Москва, 1982. С. 55–59.
5. Матеріали засідань Колегії управління культури, національностей та релігій Івано-Франківської ОДА. // ДАІФО (Державний архів Івано-Франківської області). Ф. Р – 1753. Оп. 1. Спр. 1–19.
6. Нечипоренко Л. В. Функції будинку культури в соціокультурному середовищі сьогодення. *Культура України. Серія : Культурологія*. Харків, 2019. № 64. С. 175–184.
7. Пасічник Л. В. Вплив класичної художньої літератури на світогляд особистості. *Вісник Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди «Філософія»*. Харків, 2017. № 47. С. 61–66.
8. Попович Е. В. Прагматика функционирования культурных практик. *Via Evrasia*. 2014. URL: <http://www.viaevasia.com/ru/прагматикафункционирования-культурных-практик-елена-попович.html> (дата звернення: 14.05.2021).
9. Про культуру : Закон України від 14 грудня 2010 р. № 2778-VI. *Голос України*. 2011. 12 січня (№ 4).
10. Про Положення про народний (зразковий) аматорський колектив (студію) закладів культури системи Міністерства культури України : Наказ Міністерства культури і мистецтв України від 23 червня 1999 р. № 415. *Офіційний вісник України*. 1999. № 36. С. 32.
11. Про театральну справу : Закон України від 31 травня 2005 р. № 2605-IV. *Голос України*. 2005. 25 червня (№ 116).
12. Решикова С. П. Самодеятельное художественное творчество как социокультурное явление: современное состояние, противоречия развития : автореф. дисс. ... канд. филос. наук : 17.00.08. Москва, 1991. 23 с.
13. Соболевська С. О. Культуротворча функція українського аматорського театру (кінець ХХ – початок ХХІ століття) : дис. ... канд. культурології : 26.00.01. Київ, 2021. 225 с.
14. Татаренко М. Г. Розвиток творчих здібностей молодших школярів засобами театрального мистецтва в умовах дозвілля : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.06. Київ, 2006. 21 с.
15. Ян І. М. Український аматорський театр Наддніпрянщини : кінець ХІХ – початок ХХ ст. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. Київ, 2016. № 2. С. 124–128.

REFERENCES

1. Arkhiv zvitiv NMTsKiTP v upravlinnia kultury natsionalnestei ta relihii Ivano-Frankivskoi ODA 1991–2015 rr [Archive of EMCCTP reports to the Department of Culture of Nationalities and Religions of Ivano-Frankivsk Regional State Administration 1991–2015]. F. R – 1753. d.1. case 47–72. [In Ukrainian].
2. Zavadskaya T. F., Shevelev N. N., Rubina Yu. I. Osnovy pedagogicheskogo rukovodstva shkolnoy teatralnoy samodeyatelnostyu [Fundamentals of the pedagogical guidance of school amateur theater performances] Prosveshcheniye, 1974, 150 p. [In Russian].
3. Kalashnykov V. F. Ahitbryhada [Agitation brigade], *Encyclopedia of modern Ukraine*. URL: http://esu.com.ua/search_articles.php?id=42538 (data zvernennia: 14.05.2021). [In Ukrainian].
4. Kulikov Yu. N. Kulturologicheskii aspekt teorii samodeyatelnogo iskusstva [The cultural aspect of the theory of amateur art], *Narodnoye tvorchestvo i sovremennost: Voprosy metodologii izucheniya*, Moscow, 1982, pp. 55–59. [In Russian].
5. Materialy zasidan Kolehii upravlinnia kultury, natsionalnestei ta relihii Ivano-Frankivskoi ODA [Proceedings of the Board of the Department of Culture, Nationalities and Religions of Ivano-Frankivsk Regional State Administration], DAIFO, F. R – 1753, d.1, case 1–19. [In Ukrainian].
6. Nechyporenko L. V. Funktsii budynku kultury v sotsiokulturnomu seredovyshechi sohodennia [Functions of the house of culture in the socio-cultural environment of today]. *Kultura Ukrainy. Seriya : Kulturolohiia*. Kharkiv, 2019. №64. pp. 175–184. [In Ukrainian].
7. Pasichnyk L. V. Vplyv klasychnoi khudozhnoi literatury na svitohliad osobystosti [The influence of classical fiction on the worldview of the individual]. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni H. S. Skovorody "Filosofia"*. Kharkiv, 2017. № 47. pp. 61–66 [In Ukrainian].
8. Popovich E. V. Pragmatika funktsionirovaniya kulturnykh praktik [Pragmatics of the functioning of cultural practices]. *Via Evrasia*. 2014. URL: <http://www.viaevasia.com/ru/прагматикафункционирования-культурных-практик-елена-попович.html> (data zvernennia: 14.05.2021) [In Russian].
9. Pro kulturu: Zakon Ukrainy vid 14.12.2010 r. №2778 – VI [About culture: Law of Ukraine]. *Holos Ukrainy*. 2011. 12 of January (№ 4). [In Ukrainian].
10. Pro Polozhennia pro narodnyi (zrazkovyi) amatorskyi kolektyv (studiiu) zakladiv kultury systemy Ministerstva kultury Ukrainy: nakaz Ministerstva kultury i mystetstv Ukrainy vid 23.06.1999 r. № 415 [About Regulations on national (exemplary) amateur collective (studio) of establishments of culture of system of the Ministry of Culture of Ukraine: the order of the Ministry of Culture and Arts of Ukraine]. *Ofitsiyni visnyk Ukrainy*. 1999. № 36. P. 32. [In Ukrainian].
11. Pro teatralnu spravu: Zakon Ukrainy vid 31.05.2005 r. №2605 – IV. [On theatrical business: Law of Ukraine]. *Holos Ukrainy*. 2005. 25 of June (№116). [In Ukrainian].

12. Reshchikova S. P. *Samodeyatelnoye khudozhestvennoye tvorchestvo kak sotsiokulturnoye yavleniye: sovremennoye sostoyaniye. protivorechiya razvitiya* [Amateur art as a socio-cultural phenomenon: current state, contradictions of development]. avtoref. dys. ... kand. philos. nauk: 17.00.08. Moscow, 1991. 23 p. [In Russian].

13. Sobolievskaya S. O. *Kulturotvorcha funktsiia ukrainskoho amatorskoho teatru (kinets XX – pochatok XXI stolittia)* [Cultural function of Ukrainian amateur theater (end of XX – beginning of XXI century)]: dys. ... kand. kult.: 26.00.01. Kyiv, 2021. 225 p. [In Ukrainian].

14. Tatarenko M. H. *Rozvytok tvorchykh zdibnostei molodshykh shkoliariv zasobamy teatralnoho mystetstva v umovakh dozvillia* [Development of creative abilities of junior schoolchildren by means of theatrical art in leisure conditions]: avtoref. dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.06. Kyiv, 2006. 21 p. [In Ukrainian].

15. Yan I. M. *Ukrainskyi amatorskyi teatr Naddnyprianshchyny : kinets XIX – pochatok XX st.* [Ukrainian amateur theater of the Dnieper region: the end of the XIX – the beginning of the XX century]. *Visnyk Natsionalnoi akademii kerivnykh kadrov kultury i mystetstv*. Kyiv, 2016. №2. pp. 124–128. [In Ukrainian].